

Sigurður Óli Sigurðsson
Sérfræðingur á rannsókn- og nýsköpunarsviði
Rannsóknamiðstöð Íslands - Rannís
Borgartúni 30
IS-105 Reykjavík, Iceland
Sími: +354-515 5850

5. febrúar 2019

Hallgrímur J. Ámundason, sérfræðingur
Forsætisráðuneyti
Skrifstofa löggjafarmála
Stjórnarráðshúsinu, 101 Reykjavík

Viðbrögð við áformaðri lagasetningu um vandaða starfshætti í vísindum

Kæri Hallgrímur,

Gæðaráð íslenskra háskóla fagnar fyrirhugaðri löggjöf um vandaða starfshætti í rannsóknum. Stofnun nefndar með umboð til að veita álit um einstök tilvik um óvandaða starfshætti er nauðsynlegt skref í þeirri viðleitni að auka traust almennings á vísindastarfi á Ísland. Mikilvægt er að nefndin sé sýnileg og stuðli að bestu mögulegu starfsvenjum við vísindastarf, og sé einnig leiðandi í þróun, menntun og kynningarmálum á þessu sviði.

Gæðaráð leggur til að eftirfarandi sjónarmið verði höfð til hliðsjónar við gerð nýrra laga um þetta efni:

1. Í tillögunni er lagt til að 5 einstaklingar frá Íslandi hafi fast sæti í nefndinni og að erlendir sérfræðingar geti tekið 1-2 sæti í nefndinni í sérstökum tilvikum. Gæðaráð telur æskilegra að skipa tvo erlenda meðlimi með reynslu af málaflokknum sem fastamenn. Slíkt fyrirkomulag er einnig líklegt til að auka enn frekar traust almennings á nefndinni.
2. Það eru fjölmargir tilvísanir í hlutverk nefndarinnar hvað snertir að veita álit. Gæðaráð telur að hlutverk nefndarinnar væri skýrara ef henni væri einnig falið að þróa stefnu um vandaða starfshætti í vísindum fyrir Ísland, sem setji ramma um vinnu nefndarinnar. Einnig væri við hæfi að afleiðingar mögulegs misferlis væru skýrar í lögunum. Gæðaráð telur án stefnu og skýrra viðurlaga muni nefndin virðast valdalaus, og álit hennar léttvæg. Slík skýring mun einnig tryggja að starfshættir nefndarinnar séu í samræmi við bestu alþjóðlegu venjur.
3. Í skjalinu er talað um vísindarannsóknir og fræðastörf. Skýr skilgreining á „rannsóknum“ í lögunum myndi án efa gera umfang og verksvið nefndarinnar skýrara. Slík skilgreining myndi skýra hvort

verksvið nefndarinnar næði yfir öll fræðasvið, þ.mt félagsvísindi, verkfræði, hugvísindi og listir. Einnig ætti að vera skýrt að verksvið nefndarinnar nái yfir rannsóknarverkefni sem eru styrkt með opinberu fé.

4. Í tillögunni stendur: „Leggja skal áherslu á sjálfsábyrgð og sjálfseftirlit stofnana, fyrirtækja og rannsakenda, að vandamál séu rædd og krufin á vettvangi. Þetta ætti að verða sjálfsagður þáttur í því að leggja rækt við gæðamenningu (quality culture) í rannsóknum og vísindum“. Gæðaráð telur að í lögunum færi betur að taka fram að leyfi *áður en* rannsókn hefst skuli fást frá viðeigandi siða- eða vísindanefndum innan háskóla eða rannsóknastofnana þegar siðferðileg álitæfni geta komið upp. Þannig væri skýrt hlutverk nefndarinnar að því leyti að hún tæki á málum eftir á, þegar grunur leikur á að vinnuferlar innan háskóla eða annarra rannsóknastofnana hafa brugðist hvað snertir vandaða starfshætti í vísindum.

5. Það er ljós í tillögunni að lögín myndu vera skrifuð í samræmi við tjórnsýslulög og upplýsingalög. Einnig mætti skoða hvort lög um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum þurfi að skoða við gerð nýrra laga.

F.h. Gæðaráðs Íslenskra Háskóla,

Sigurður Óli Sigurðsson